

» pervenire. Primo itaque affecit Jerosolymis existentes,
» ac deinde alios, tum Judæos, tum gentiles, toto orbe de-
» gentes. »

Communiter docetur eam pro universo orbe sufficienter promulgatam fuisse tempore excidii Hierosolymitani, et tunc omnibus necessariam fuisse necessitate medii, non quod omnes eam ignorantes peccaverint, sed eo sensu quod ex hoc momento aliud non exstiterit remedium contra peccatum, tum originale, tum actuale; ignorantia enim quantumvis invincibilis, a peccato excusare potest, non vero efficere ut remedia instituta tanquam necessaria necessitate medii, sic necessaria non sint, aut remedia abrogata adhuc sint valida. Ita *Sylvius*, t. II, et generaliter theologi.

Lex nova, sic instituta et obligans, usque ad consummationem sæculorum perseveratura est: *Ecce ego vobiscum sum*, inquit Christus Apostolis eorumque successoribus, *usque ad consummationem sæculi*. Et vero, nulla lex Lege nova perfectior ei succedere potest, sicut ipsa Legi veteri successit. Ergo.

Christus, ut pote Legis novæ conditor et dominus, ab illa in quantum est positiva, dispensare posset decreto ab æterno lato; at nulli concessit potestatem ab illa dispensandi. Ita omnes. Unde Ecclesia, quæ omne vinculum spirituale solvere potest, a lege Christi positiva dispensare nequit, v. g., a matrimonio rato et consummato, a necessitate Baptismi, a materia aut forma sacramentorum, etc.: quod agnovit Concil. Trid. declarans, sess. 21, cap. 2, Ecclesiam nihil posse in sacramentorum substantiam.

PARS SECUNDA.

DE LEGE HUMANA.

Nobis dicendum est 1° de legum humanarum auctore; 2° obligatione; 3° speciebus; 4° objecto; 5° subjecto; 6° cessatione.

CAPUT PRIMUM.

DE LEGUM HUMANARUM AUCTORE.

Lex humana ea est quæ ab hominibus curam communitatis perfectæ habentibus, pro bono subditorum suorum fertur. « Duo sunt, inquit papa Gelasius, Epist. ad Anastasium, anno 491, *Labbe*, t. IV, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas sacra Pontificum et » regalis potestas. »

Duplex igitur est auctoritas legislativa in mundo, ecclesiastica scilicet et civilis.

Lex ecclesiastica ea est quæ ab hominibus curam communitatis religiosæ habentibus, pro bono spirituali subditorum fertur.

Lex civilis ab eo qui curam communitatis politicæ habet, in bonum temporale subditorum conditur.

Valdenses, Wiclefistæ, *Lutherus* et *Calvinus* negarunt quamlibet legem Christianis imponi posse, « sive ab hominibus, sive ab Angelis, nisi in quantum volunt; liberi enim sumus ab omnibus: » sunt verba *Lutheri*. Hos errores per sequentes refellemus propositiones.

PROPOSITIO PRIMA.

Ecclesia habet potestatem ferendi leges quæ spectant ad res spirituales.

Prob. Scriptura sacra, traditione et ratione.

1° *Scriptura sacra*. Act. XV, 28: *Visum est Spiritui sancto et nobis nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato*. Certe hæc verba, *imponere vobis hæc necessaria*, proprie dictam expriment legem: objectum hujus legis, scilicet abstinentia ab idololatriis, suffocato et sanguine, in essentiis rerum non fundatur:

ergo concilium Hierosolymitanum legem pure humanam tulit : porro Ecclesia eandem habet potestatem ac Apostoli in dicto concilio adunati : ergo 1°.

2° *Traditione*. Concilia generalia, a Nicæno I usque ad Tridentinum, leges positivas instituerunt : plurimæ sunt aliæ leges consuetudine introductæ, vel ab ipsis Apostolis traditæ et ubique exstantes, in ecclesiis Orientali et Occidentali, v. g., lex abstinentiæ et jejunii in Quadragesima, lex celebrandi festa, audiendi Missam, etc. Ergo 2°.

3° *Ratione*. Ecclesia est societas perfecta in suo genere : donata est igitur expedita potestate ad proprium regimen necessaria : porro Ecclesia proprio regimini sapienter providere non posset, nisi potestatem condendi leges haberet; multi siquidem reprimendi sunt abusus, plurimæque ad honorem Dei promovendum, ad uniformitatem cultus et disciplinæ, nec non ad salutem animarum procurandam necessaria : ergo 3°, etc. Ergo.

Diximus *quæ spectant ad res spirituales*; Ecclesia enim leges civiles et politicas facere non potest, nisi pro ditionibus sibi politice commissis; quia ad hoc solummodo instituta est a Christo ut infallibiliter doceret veritatem, bona spiritualia administraret, hominesque in via salutis dirigeret.

Hinc sequitur Ecclesiam instituere posse tribunalia et iudices, ad causas spirituales requirendas et iudicandas, ad corrigendos delinquentes eosque poenis salutaribus plectendos, etc.

Hæc autem religiosa potestas erat quasi adumbrata in lege naturæ, ubi semper quædam reperitur pontificia potestas ratione formali a potestate civili distincta, quia societas humana, etiam ante legem scriptam spectata, indignit uniformitate in Deo cognoscendo et honorando, et ideo potestate eam ad hunc finem gubernante.

Sub lege scripta a Deo institutum fuerat sacerdotium cui inerat potestas legislativa, longe tamen inferior potestate Ecclesiæ concessa.

Potestas Ecclesiæ est universa, in perpetuum duratura,

supernaturalis, cum potestate ordinis et jurisdictionis essentialiter connexa.

Queritur quinam in Ecclesia habeant potestatem condendi leges circa res spirituales.

R. Concilium generale, summus Pontifex, episcopi, concilia particularia, capitulum, sede vacante, et nonnullæ religiones.

1° *Concilium generale*; totam enim repræsentat Ecclesiam : ergo potest quicquid potest Ecclesia generatim sumpta, proindeque condere leges pro universa Ecclesia.

2° *Summus Pontifex*; ipsi enim Christus dixit, in persona Petri : *Pasce agnos meos, pasce oves meas*, Joan. XXI, 15, 16 et 17 : vox autem *pasce* idem significat ac gubernare aut regere, ut patet ex verbis ad David, II Regum v, 2 : *Tu pasces populum meum Israel*, id est, reges : ergo summus Pontifex habet jure divino potestatem totam regendi Ecclesiam. Ergo.

3° *Episcopus*; positus est a Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei, Act. xx, 28 : habet ergo jure divino potestatem suam gubernandi ecclesiam, ac consequenter faciendi leges pro sua diœcesi. Hanc episcopi ubique exercent potestatem; nulla quippe est diœcesis quæ specialia non habeat statuta aut leges particulares.

Episcopus nominatus et a summo Pontifice institutus, eo ipso habet jure communi plenitudinem jurisdictionis et leges condere potest, in sensu alibi enuntiato, Extrav. comm., l. 1, cap. 1, de Electione.

Episcopus electus vel nominatus jurisdictionem a capitulo per delegationem accipere non potest, ut diximus in Tractatu *de Ecclesia*.

4° *Concilia particularia*; si enim episcopi seorsim sumpti leges pro suis diœcesibus condere possint, similiter et in concilio, sive nationali, sive provinciali, communi consensu leges pro natione aut provincia instituere possunt. Verum si quidam episcopus a majoritate dissentiret, nec legi latæ subscribere, nec eam in sua diœcesi publicare vellet, docet *Bened. XIV*, de Synodo diœces., l. 13, cap. 2, n. 4, illum iudicio aliorum acquiescere et statuta

synodalia acceptare eaque propria subscriptione corroborare teneri. Haberet solummodo jus ad Sedem Apostolicam appellandi.

Metropolitani et patriarchæ legem ferre non possunt pro diocesisibus quarum non sunt titulares, idque Calixtus III ipsis expresse prohibuit. Decretal., 2 part., causa 9, q. 3, con. 7.

5° Capitulum, sede vacante, nihil per se facere potest, sed tenetur, intra octiduum, eligere vicarium capitularem, qui et ipse nihil innovare potest, sed tantum diocesim gubernare, juxta leges statutas, usque ad legitimam possessionem futuri prælati. Sic Innocentius III, Decretal., l. 3, tit. 9, cap. 4, et Concil. Trident., sess. 24, de Reform. cap. 16.

Collegium cardinalium, Sede Romana vacante, jurisdictionem ad Romanum pontificem pertinentem exercere non potest, nec igitur ullam legem ferre; Clement. lib. 1, tit. 3, cap. 2; sed nominationi alterius Pontificis statim incumbere tenetur. Non dubitandum tamen quin, urgente necessitate, aliquid, saltem modo provisorio, statuere posset, nam Ecclesia semper sibi sufficere debet. Ita Collet, t. III.

6° Religiones, id est ordines religiosi; habent enim statuta quæ, a summo Pontifice approbata, veræ sunt leges: nova quandoque facere possunt, juxta proprias constitutiones. Prælati intra limites suæ jurisdictionis instituere possunt leges suos obligantes subditos, modo unusquisque a statutis ordini propriis non recedat. Item olim abbates jurisdictione episcopali fruentes, et capitula territorium exemptum habentia.

PROPOSITIO SECUNDA.

Principes sæculares leges proprie dictas circa res temporales condere possunt.

Prob. Scriptura sacra, traditione et ratione.

1° *Scriptura sacra.* Prov. VIII, 15: *Per me reges reg-*

nant, et legum conditores justa decernunt: per me principes imperant. Ergo. Christus jussit reddere Cæsari quæ erant Cæsaris, Matth. XXII, 21; B. Petrus, I Epist. II, 13, ait: *Subditi estote, sive regi quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis: at ita non juberet Apostolus ut regi subditi essemus, nisi persuasum habuisset illum gaudere potestate constituendi leges.* Ergo 1°.

2° *Traditione.* Semper enim Patres Ecclesiæ et doctores christiani docuerunt obtemperandum esse legibus principum, res temporales ordinantibus. Ergo 2°.

3° *Ratione.* Principes legitime constituti tenent a Deo potestatem regendi subditos, juxta hæc verba: *Per me reges regnant, per me principes imperant: at juste regnare et imperare nequeunt, nisi instituunt leges.* Ergo 3°.

Diximus *circa res temporales*; sicut enim Ecclesia leges civiles condere non potest, ita nec principes leges ecclesiasticas: utraque potestas est suprema in suo genere, et una in suo officio alteri non est obnoxia.

Quædam citantur leges simul civiles et ecclesiasticæ, ut Capitularia regum Galliæ, sub prima et secunda dynastia: sed erant effectus conventuum ex episcopis et magnatibus regni conflatorum; cum enim magnates laici in summa tunc versarentur ignorantia, ut plurimum, consilio clericorum frequenter opus habebant: idcirco advocabant episcopos ut dominos temporales et simul ut principes Ecclesiæ; inde leges videbantur sacræ et obsequium populorum facilius obtinebant.

Leges canonicæ et civiles in eo conveniunt quod circa honestum tantum versari debeant, licet non prohibeant quidquid inhonestum aut aliter malum est. In eo vero a se discrepant quod finis legis civilis sit bonum temporale societatis, dum finis legis canonicæ est bonum spirituale ac supernaturale religiosæ societatis: hujus ergo materia est nobilior ac universalior.

Jus utrumque, civile et canonicum, aliquando circa eandem materiam physice spectatam, versatur: sed ea materia duplicem tunc habet respectum, ab utraque potestate discriminatim apprehensum. Lex civilis quandoque

etiam fit canonica, si ab Ecclesia adoptetur, et vice versa, lex ecclesiastica fieri potest civilis.

Queritur quinam principes habeant potestatem condendi leges.

R. li omnes qui suprema gaudent auctoritate, id est, alterius non sunt delegati ut ipsius nomine agant, quales sunt imperator pro imperio, rex pro toto regno, princeps pro suo principatu, magistratus reipublicæ legitime constitutæ vel urbis liberæ pro statu politico cui præsent, sive magnus sit, sive parvus; non vero duces militum aut præfecti provinciarum, quantumvis late ipsorum potestas extendatur, quia proprio nomine agere nequeunt.

Fieri potest ut quis proprio nomine agens, superiorem tamen habeat: tunc ipsius leges a superiore irritari vel reformari possunt. Unde summus Pontifex irritare aut reformare potest leges ab episcopo latas, et princeps *suzerannus* leges feudatarii.

Regina et principissa supremæ auctoritatis est capax, ut patet experientia et populorum consensu: ergo leges ferre potest non secus ac rex aut princeps; imo fieri potest ut regina nubens potestatem leges ferendi sola retineat, ut exemplo Angliæ constat: tunc maritus, dignitatem ab uxore participans, vocatur rex, et gubernium familiæ vi matrimonii suscipit non vero gubernium regni.

CAPUT SECUNDUM.

DE LEGUM HUMANARUM OBLIGATIONE.

Inquirendum est 1° an leges humanæ obligent sub peccato; 2° an sub pœna decreta; 3° an sub irritatione actus; 4° an lex dubia obligationem pariat; 5° quænam promulgatio necessaria sit ut lex humana obliget, et 6° an requiratur consensus subditorum.

ARTICULUS PRIMUS.

DE OBLIGATIONE LEGIS HUMANÆ SUB PECCATO.

In hoc præcipue errarunt hæretici superius recensiti, p. 551, asserentes nullum legislatorem humanum habere potestatem Christianorum ligandi conscientiam, nisi forte determinando circumstantias in quibus lex divina existat. Dicemus 1° de obligatione legis justæ; 2° de obligatione legis injustæ; 3° de natura obligationis legis justæ; 4° de modo eam implendi.

§ 1. — De obligatione legis justæ.

PROPOSITIO.

Omnis lex justa obligat sub peccato.

Propositio est de fide quoad leges ecclesiasticas, probatur Scriptura sacra, SS. Patribus et ratione.

1° *Est de fide quoad leges ecclesiasticas*; sic enim definita est in concilio Tridentino, sess. 7, can. 8: « Si quis » dixerit baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta vel tradita sunt, ita » ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis » submittere voluerint; anathema sit. »

2° *Prob. Scriptura sacra.* Matth. XVIII, 17: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*, Hebr. XIII, 17: *Obedite præpositis vestris et subjacete eis*. Hæc certe vera non essent si leges ecclesiasticæ obligationem conscientiæ non imponerent.

Rom. XIII, 1, 2, 5: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt... Ideo necessitate subditi estote: non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Quid expressius desiderari potest? Leges igitur